

- przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych,
- oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych,
- innych formach wychowania przedszkolnego,
- szkołach lub oddziałach integracyjnych,
- przedszkolach i szkołach lub oddziałach specjalnych,
- ośrodkach specjalistycznych (w tym rewalidacyjno-wychowawczych i specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych).

Edukacja (i wychowanie) może być w razie potrzeby prowadzona w formie nauczania indywidualnego lub jako zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze.

Podstawą do objęcia dziecka z niepełnosprawnością intelektualną kształceniem specjalnym jest orzeczenie o potrzebie takiego kształcenia, a w przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim – orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych. Przed podjęciem nauki w szkole istnieje możliwość korzystania z zajęć w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, a w szczególnych przypadkach, na podstawie odrębnego orzeczenia, nauka jest możliwa w ramach nauczania indywidualnego lub w formie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych. Dokumenty te są wydawane przez zespoły orzekające w poradniach psychologiczno-pedagogicznych na okres wychowania przedszkolnego, roku szkolnego albo etapu edukacyjnego⁵.

Regulacje prawne zapewniają dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną różne formy kształcenia: integracyjną, specjalną oraz kształcenie ogólnodostępne, które stają się w ostatnim czasie coraz bardziej popularne. Ostateczną decyzję o wyborze formy kształcenia podejmuje zawsze rodzice.

Wśród dzieci i młodzieży posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego najwięcej jest tych, którzy posiadają orzeczenie o niepełnosprawności intelektualnej [Dyduch 2012: 589]. Niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim można orzec u dziecka w czasie, gdy powinno rozpocząć naukę w szkole podstawowej. Za ucznia z głębszą niepełnosprawnością intelektualną uznaje się dziecko, które w dokumencie uprawniającym je do kształcenia specjalnego ma potwierdzoną badaniami diagnostycznymi niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym. Prawo do zajęć rewalidacyjno-wychowawczych uzyskuje się, gdy w orzeczeniu o potrzebie takich zajęć jest stwierdzenie o istniejącej niepełnosprawności intelektualnej w stopniu głębokim.

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną (z wyjątkiem osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim), podobnie jak w przypadku szkolnictwa ogólnodostępnego, realizują etapy wychowania przedszkolnego, edukacji w szkole podstawowej i ponadpodstawowej – zawodowej – w formie szkół branżowych (zawodowych), szkół przysposabiających do pracy tylko dla uczniów z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną, liceum ogólnokształcącego dla dorosłych oraz

⁵ Rozporządzenie MEN z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz.U. z dnia 14 września 2017 r., poz. 1743).

kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Każda z tych placówek musi zapewnić realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, uwzględniając właściwe warunki nauki, sprzęt specjalistyczny oraz realizację programu edukacyjnego. Nauczanie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną przebiega nieco inaczej w zależności od jej stopnia. Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim realizują podstawę programową wspólną z innymi uczniami szkoły ogólnodostępnej, ale program nauczania musi być dostosowany do ich możliwości, zgodnie z orzeczeniem poradni. Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym realizują odrębną podstawę programową.

We wszystkich typach szkół kształcących uczniów z niepełnosprawnością intelektualną obowiązują następujące zasady:

- realizowane są programy nauczania oparte na podstawie programowej;
- realizowane są zajęcia edukacyjne zgodnie z ramowym planem nauczania;
- stosuje się zasady oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów;
- obowiązuje dokumentacja przebiegu nauczania;
- zatrudnia się nauczycieli i specjalistów posiadających odpowiednie kwalifikacje [Dyduch 2012: 595].

Według przepisów obowiązek nauki istnieje do ukończenia 18. roku życia. Dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną jest jednak możliwość wydłużenia obowiązku szkolnego do 18. roku życia w szkole podstawowej, a do 24. roku życia na poziomie szkoły ponadpodstawowej.

Pierwszą placówką kształcenia specjalnego jest przedszkole (ogólnodostępne, specjalne, integracyjne), w którym mogą przebywać dzieci od 3. roku życia. Celem wychowania przedszkolnego, niezależnie od tego, czy dziecko jest pełnosprawne czy niepełnosprawne, jest całościowe wspieranie rozwoju poprzez proces opieki, wychowania i nauczania. Wychowankowie przedszkola mający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego pracują, realizując indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne bazujące na podstawie programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego⁶. Dzieci otrzymują dodatkowo pomoc psychologiczno-pedagogiczną realizowaną poprzez diagnozowanie deficytów rozwojowych, prowadzenie obserwacji dziecka oraz pracę terapeutyczną i wyrównawczą. Pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielają nauczyciele, logopedzi oraz inni specjaliści. Przedszkola powinny zapewnić dzieciom z niepełnosprawnością intelektualną, oprócz realizacji indywidualnie opracowanego programu wychowania przedszkolnego, możliwość realizacji orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, odpowiednie

⁶ Rozporządzenie MEN z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla szkoły branżowej I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r., poz. 356).